

КЛИФЪРД САЙМЪК МАШИНА

Превод от руски: Цвета Пеева, 1973

chitanka.info

Откри странния предмет в боровинковите храсти, когато търсеше кравите. През високите тополи вече се процеждаше здрачът и той не можа добре да го разгледа, но не биваше да се бави повече. Чичо Еб беше ядосан, че изтърва двете телици и ако вземеше дълго да ги търси, чичо Еб сигурно пак щеше да грабне каиша, а за днес вече му стига. И без това го бяха оставили без вечеря, защото забрави да отиде до извора за вода. А леля Ем целия ден му се кара, че не умее да плеви зеленчуковата градина.

— В живота си не съм виждала по-некадърно момче! — хокаше го тя. После почна да го гълчи, че би могъл все пак да бъде поне малко благодарен, нали го бяха взели с чичо Еб и избавили от сиромашката съдба, ама не, каква ти благодарност, само едни неприятности, отгоре на всичко и мързелува, какво ли ще излезе от него!

Намери двете телици чак на другия край на мерата до ореховата горичка и ги подкара към къщи, като пак взе да си мисли как да избяга, макар да знаеше, че няма да избяга: нямаше къде да отиде. От друга страна, мислеше си той, където и да отиде, все ще е по-добре, отколкото да стои тук при леля Ем и чичо Еб, които не му бяха никакви чичо и леля, а просто го бяха взели да живее при тях.

— Виж какво — рече чичо Еб, когато Джони влезе в краварника след двете телици, — заради теб трябваше да върша и моята, и твоята работа, и то само защото не си преброил кравите, както всеки път ти заръчвам. За наказание сега сам ще довършиш доенето.

Джони извади трикракото си столче и ведрото и почна да дои кравите, но кравите мърдаха, капризнечеха, а рижавата дори го ритна и той катурна ведрото с млякото.

Тогава чичо Еб взе окачения зад вратата каиш и шибна няколко пъти Джони, за да го научи да бъде друг път внимателен и да не забравя, че млякото е пари.

Тръгнаха да се прибират и чичо Еб продължаваше да мърмори, че от децата никакво добро не чакай, само едни грижи и неприятности, а леля Ем ги посрещна на вратата и нареди на Джони да си измие добре краката, преди да си легне, а то виж че й изцапал чистите чаршафи.

— Лельо Ем — рече Джони, — ужасно съм гладен.

— Нито зальк — отвърна тя, стиснала злобно устни. — Като поседиш малко гладен, може би няма да забравиш задълженията си.

— Само една филия хляб поне — примоли се Джони, — без масло, без нищо. Поне парче хляб.

— Млади човече — каза чичо Еб, — нали чу какво ти каза леля? Хайде измивай си краката и отивай да спиш.

— И както трябва да се измиеш! — добави леля Ем.

Изми си краката и отиде да спи и когато беше вече в леглото, си спомни какво бе видял в боровинковите храсти и още се сети, че никому нищо не бе казал, та как ще каже, когато чичо Еб и леля Ем само му се карат.

И тогава реши нищо да не им казва за странния предмет, който бе видял: ако им кажеше, те щяха да му го вземат, както винаги всичко му вземат. А дори и да не му го вземат, ще го повредят и пак ще му развалят удоволствието.

Единствената вещ, която истински му принадлежеше, бе старо джобно ножче с отчупено острие. Толкова много му се искаше да има ново ножче, но знаеше, че е безсмислено да отваря дума. Веднъж бе промълвил нещо и чичо Еб с леля Ем дни наред след това му мърмореха колко е неблагодарен и алчен, как са го взели от улицата, а той все е недоволен и иска да си харчат парите за някакво си ножче. Джони много се съкруши, дето му казаха, че са го прибрали от улицата: та нали никога не бе живял на улицата.

Лежеше в леглото, гледаше през прозореца звездите и си мислеше каква ли е тази странна машина, която бе видял в боровинковите храсти и не можеше да си припомни точно как изглеждаше, нали не я разгледа както трябва, защото бе закъснял. Кой знае защо му се видя странна и колкото повече мислеше за нея, толкова по-силно му се прииска да я разгледа. „Утре, помисли си той, ще я разгледам хубавичко. Щом се измъкна оттук.“ Но после се сети, че утре не ще може да се измъкне: след сутрешното почистване леля Ем веднага ще го накара да плеви зеленчуците; ще го наблюдава през цялото време и той няма да може да изтича до мястото.

Продължаваше да си мисли и накрая му стана ясно, че ако иска да разгледа машината, трябва да отиде още тази нощ. Знаеше, че чичо Еб и леля Ем спят, защото хъркаха силно. Слезе от кревата, облече си ризата и панталоните и на пръсти заслиза по стълбата, като гледаше да не стъпва на скърцащите дъски. В кухнята се качи на масата, за да вземе от рафта кибрита. Извади петнадесетина клечки, но като

размисли, задържа само шест, а другите върна обратно в кутията. Леля Ем можеше да забележи, че липсват клечки, ако вземеше повече.

Тревата на двора бе мокра и студена от росата, нави крачолите си, за да не се намокрят и тръгна през мерата.

В гората имаше призраци, но той не бе от страхливите, макар че едва ли има човек, който да не се страхува, когато върви нощем из гора. Стигна до боровинковите храсти, спря се и взе да мисли как да мине през тях, без да скъса в тъмнината панталоните си и да не издраска босите си крака. И си помисли дали е още там машината, която бе видял днес, но веднага разбра, че е там, от нея се излъчваше някакво приятелско чувство, като че ли му казваше: „Ето аз съм тук и ти няма от какво да се боиш.“

Стана му неловко: нали не бе свикнал да се отнасят така към него. Единственият му приятел беше Бени Смит, бяха почти връстници, но се виждаха само в училище, и то не винаги: Бени често боледуваше и повечето време отсъствуваше. А живееше далеч, чак на другия край на училищния район и затова през ваканцията никога не се срещаха.

Очите му посвикнаха с тъмнината, стори му се, че вижда очертанията на машината там, в боровинковите храсти; мъчеше се да проумее как може да се отнася приятелски към него: нали беше вещ, а не живо същество. Ако знаеше, че е живо същество, навярно би се изплашил.

От нея все още се излъчваха приятелски флуиди — чувство на другарска отзивчивост. Тогавя той протегна ръце, понечи да отмести клонете, за да се провре и да я разгледа. „Ако успея да се добера до нея, помисли си той, ще запаля кибритените клечки, за да я разгледам по-добре.“

— Стой — каза му с два гласа приятелското чувство, и той се спря, макар че не беше уверен дали наистина е чул тази дума.

— Не ни гледай много отблизо — каза пак приятелското чувство и Джони се развълнува, защото още нищо не виждаше, пък и беше доста далеч.

— Добре — каза той. — Няма да ви гледам. — И си помисли дали не е някаква игра, например като криеницата, която играеха в училище.

— Когато се сприятелим — каза машината на Джони, — ще можем да се гледаме, тогава това вече няма да е толкова важно: ще знаем какъв е всеки от нас отвътре и няма да обръщаме внимание как изглежда.

Джони си помисли: „Какви ли са страшни на вид, щом не искат да ги гледам“. И неочаквано тайнственият предмет каза:

— Ще ти се сторим страшни. И ти ни изглеждаш страшен.

— Тогава май е по-добре, че нищо не виждам в тъмното — рече Джони.

— Нима не виждаш в тъмното? — запита машината и Джони отвърна, че нищо не вижда и тогава стана тихо, но Джони чу как тя се учуди, че той не вижда в тъмнота.

После тя го попита още нещо, но Джони не разбра какво му каза.

— Ти се боиш — каза странният предмет. — Няма защо да се страхуваш.

Джони обясни, че не се бои от тях, каквито и да са, защото се отнасят приятелски към него, а се бои, че ще си изпати, ако чичо Еб и леля Ем узнаят, че се е измъкнал от къщи. Тогава те взеха да го разпитват за чичо Еб и леля Ем. Опита се да им обясни кои са, но изглежда те не разбраха и май помислиха, че става дума за правителството. Колкото и да се стараеше да им обясни каква е работата, те така и нищо не можаха да разберат.

Най-сетне той каза учтиво, за да не се обидят, че е време да си тръгва и понеже се беше доста забавил, тича през целия път до в къщи. Прибра се, вмъкна се в леглото и като че ли всичко мина гладко, но на сутринта леля Ем намери в джоба му кибритените клечки и почна да му се кара, че може да подпали плевнята. За да имат по-силно въздействие думите ѝ, тя го шибна няколко пъти с пръчка; Джони се мъчеше да се държи като мъж, но тя така силно го удари, че той заподскача и завика от болка.

Целия ден плеви в зеленчуковата градина, а щом се стъмни, отиде да прибере кравите. Намери ги да пасат недалеч от боровинковите храсти, но знаеше много добре, че дори и да не му беше по пътя, пак щеше да отиде — през целия ден с радост си мислеше за топлото приятелско съчувствие, което бе срещнал там.

Този път беше още светло, едва бе почнало да се здрачава и той видя, че каквато и да е тази машина, тя не е жива; по форма приличаше

на две чинии похлупени с дъната една върху друга, по средата имаше точно такъв кант. Металът ѝ бе разяден тук-там от ръжда, приличаше на стара машина, търкаляла се дълго на открито.

Бе проправила доста голяма пътека в боровинковите храсти и разровила наоколо земята. Джони забеляза, че при падането си тя бе счупила върха на високата топола.

Заприказва му пак без думи, като миналата нощ, със същото приятелско чувство. Тя каза:

— Сега можеш вече да ни гледаш. Погледни ни бързо и отвърни глава. Не ни гледай дълго. Погледни само веднъж и се извърни. Така ще свикнеш с вида ни. Не веднага, постепенно.

— Къде сте? — запита Джони.

— Тук — отвърнаха два гласа.

— Вътре ли? — запита Джони.

— Да, вътре — отвърнаха те.

— Тогава не ще мога да ви видя — каза Джони. — Аз не виждам през метала.

— Той не може да вижда през метал — каза един от тях.

— Тогава той не ще може да ни види — казаха двама.

— Но вие можете да излезете — рече Джони.

— Не можем да излезем — отвърнаха те. — Ако излезем, ще умрем.

— Но тогава аз въобще няма да ви видя.

— Ти никога не ще можеш да ни видиш, Джони.

Той стоеше и се чувствуваше ужасно самотен, никога не ще може да види приятелите си.

— Ние не знаем кой си — казаха те. — разправи ни за себе си.

Те бяха толкова добри към него и той им разправи, че е сираче и са го взели чичо Еб и леля Ем и че изобщо не са му никакви чичо и леля. Не им разправи как го бият, как го хокат и го карат да си ляга гладен, но те изглежда разбраха сами всичко, защото той почувствува, че сега изпитват към него не само приятелство, а и състрадание и нещо като майчина обич.

— Но той е съвсем малък — казаха те, разговаряйки помежду си.

Присегнаха се, прегърнаха го и силно го притиснаха към себе си, а Джони неволно коленичи и протегна ръка към това, което стоеше в боровинковите храсти и заплака, сякаш там имаше нещо, на което

можеше здраво да се опре — утешение, за което така силно бе жадувал, никога досега не бе имал и най-после бе намерил. Сърцето му изрече молбата, която той не посмя да произнесе и те му отговориха:

— Не, Джони, ние няма да те изоставим. Не можем да те напуснем, Джони.

— Обещавате ли? — запита Джони.

— Не е нужно да обещаваме, Джони. Машината ни се повреди и не можем да я поправим. Един от нас вече умира, а другият скоро също ще умре!

— Джони — казаха те след малко.

— Да — отвърна той, едва сдържайки сълзите си.

— Не искаш ли да си разменим нещо?

— Да си разменим?

— Да, като доказателство за нашата дружба. Ти ще ни дадеш нещо и ние ще ти дадем.

— Но... — рече Джони — ... аз нямам нищо.

И изведнъж се сети, че има. Нали имаше джобно ножче. Не е кой знае какво, острието му е счупено, но друго нищо нямаше.

— Това е чудесно — казаха те. — Точно, което ни трябва. Остави го на земята до машината.

Извади ножчето от джоба си и го остави до машината и докато още го гледаше, нещо се случи, но толкова бързо, че не успя да забележи как стана. Във всеки случай ножчето вече го нямаше и на мястото му се бе появило нещо друго.

— Благодаря, Джони — казаха те.

Той протегна ръка и взе светкащия в тъмнината предмет, който му бяха дали в замяна на ножчето. Повъртя го в ръката си и видя, че е някакъв скъпоценен камък, който светеше отвътре с разноцветни пламъчета.

Както гледаше яркосветещия камък, Джони изведнъж осъзна, че е вече тъмно и че е останал тук доста дълго. Тогава скочи и побягна към къщи, без дори да се сбогува.

Късно беше вече да търси кравите. Надяваше се, че те сами са си тръгнали към къщи и че по пътя ще ги настигне и ще ги прибере в краварника.

От тичане се задъха, сърцето му силно биеше. През целия път си мислеше с ужас как ли ще го накажат за това последно провинение, най-непростителното от всички досега, и то след като не отиде на извора за вода, след като снощи изгуби двете телици, след като взе кибритените клечки.

Не настигна кравите по пътя; бяха прибрани в краварника и той разбра, че са вече издоени и че се е забавил много повече, отколкото си мислеше.

Когато се изкачваше по пътеката, водеща към къщи, целият трепереше от страх. В кухнята светеше и той разбра, че го чакат.

Влезе в кухнята. Те седяха до масата точно срещу вратата и го чакаха. Светлината падаше върху лицата им и тези лица бяха сурови като изсечени от камък.

Чичо Еб се изправи заплашително, главата му стигна почти до тавана, на ръцете му, с навити до лактите ръкави, изпъкнаха яки мускули. Тръгна към Джони. Джони понечи да се отдръпне, но чичо Еб го сграбчи за шията, стисна го здраво, вдигна го във въздуха и почна да го разтърсва с безмълвна злоба.

— Ще те науча аз теб — съскаше чичо Еб през зъби, — ще ти дам да се разбереш.

Нещо падна на пода и се търкулна към ъгъла, оставяйки подире си огнена следа.

Чичо Еб престана да го тръска, постоя около минута, като все още го държеше за шията, а после го пусна на пода.

— Какво е това, дете падна от джоба ти? — запита Чичо Еб.

Джони заотстъпва, клатейки глава. Няма да им каже какво е. Никога не ще им каже. Каквото и да го правят, никога!

Чичо Еб отиде до ъгъла, наведе се бързо и взе камъка. Постави го на масата и го заразглежда. Леля Ем се понадигна от креслото, за да вижда по-добре.

— Гледай ти! — каза тя.

Навели се, те разглеждаха около минута камъка. Очите им блестяха, дишаха тежко, телата им бяха напрегнати. Ако в този момент бе настъпил краят на света, навярно не биха забелязали.

После се изправиха, обърнаха глави и вторачиха очи в Джони. Извърнаха глави от камъка, сякаш той вече не ги интересуваше, като че ли той бе свършил своята работа и сега бе загубил за тях всякакво

значение. Нещо се бе случило с тях — не, не точно случило, по-скоро променило в тях.

— Сигурно си гладен? — каза на Джони леля Ем. — Сега ще ти стопля яденето. Искаш ли и яйца?

Джони преглътна слюнки и кимна. Чичо Еб седеше, без да обръща никакво внимание на камъка.

— Знаеш ли какво — каза той, — тия дни видях в града едно хубаво джобно ножче. Точно такава, каквото ти искаше.

Но Джони почти не чуваше думите му. Стоеше и не можеше да повярва — в къщата им бяха влезли дружбата и обичта.

Разказът е публикуван в сп. „Космос“, бр.5 от 1973 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.